

МЕТОДОЛОГІЧНА СКАРБНИЦЯ

Методологічна розробка плану практичного заняття для студентів-іноземців, які опановують навчальну дисципліну «Медичне правознавство»

КЛАПАТИЙ ДМИТРО ЙОСИФОВИЧ

*асистент кафедри медичного права ФПДО
Львівського національного медичного університету
імені Данила Галицького, президент
ЛОБФ «Медицина і право», адвокат*

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ МЕДИЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН

За результатами практичного заняття студент:

повинен знати понятійно-категоріальний апарат, що стосується теми заняття, особливості правового статусу суб'єктів медичних правовідносин, основні права та обов'язки пацієнтів і медичних працівників, положення основних міжнародних і регіональних стандартів, у яких закріплено відповідні права та обов'язки пацієнтів і медичних працівників;

вміти самостійно працювати із законодавством країни свого походження, міжнародними і регіональними стандартами, які закріплюють основні права й обов'язки пацієнтів і медичних працівників, ідентифікувати можливі випадки порушень прав людини у сфері охорони здоров'я.

План заняття*

1. Законодавче забезпечення прав пацієнта: міжнародні та регіональні стандарти і національні акти.
2. Права пацієнта в окремих напрямках медичної діяльності.

* План заняття розроблено відповідно до Типової програми навчальної дисципліни підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» для студентів вищих навчальних закладів МОЗ України «Медичне правознавство», затвердженої Міністерством охорони здоров'я України 24.02.2015 р. (file:///C:/Users/Admin/Downloads/Programa_medpravo_%20medfak_2015%20(2).pdf). Розробка подана двома мовами, що стане в пригоді для роботи зі студентами-іноземцями як з англійськими, так і українськими групами.

3. Правове регулювання обов'язків пацієнта в Україні.
4. Правове регулювання професійних прав й обов'язків медичних працівників.
5. Правовий статус лікуючого лікаря за національним законодавством.
6. Правовий статус законних представників та інших суб'єктів медичних правовідносин.
7. Професійна етика та медична деонтологія при провадженні медичної практики.

Запитання і завдання для самоконтролю

1. Назвіть умови набуття статусу пацієнта.
2. Якими правами стосовно отримання медичної інформації володіють члени сім'ї пацієнта, який помер?
3. Проаналізуйте суть права пацієнта, який перебуває на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров'я, на допуск до нього інших медичних працівників.
4. Дайте визначення поняття «медичний працівник».
5. Перелічіть обов'язки пацієнта відповідно до нормативно-правової бази України та законодавства країни Вашого походження.
6. Назвіть права медичних працівників під час надання ними медичної допомоги відповідно до нормативно-правової бази України та законодавства країни Вашого походження.
7. Які вимоги висуваються до особи, яка виявляє намір провадити медичну чи фармацевтичну діяльність, відповідно до законодавства країни Вашого походження?
8. Які законодавчі обмеження щодо професійної діяльності медичних і фармацевтичних працівників передбачені законодавством країни Вашого походження?
9. Охарактеризуйте суть концепції медичного нейтралітету.
10. Розкрийте зміст поняття «лікарська таємниця». У яких випадках медичний працівник може розголосити інформацію, яка становить лікарську таємницю, без згоди пацієнта, відповідно до законодавства країни Вашого походження.

Тестові завдання

- 1. Під яким номером неправильно вказано регіональний стандарт, присвячений правому регулюванню прав пацієнта?**
 - 1) Рекомендації Ради Європи щодо прав хворого і помираючого;
 - 2) Європейська соціальна хартія;
 - 3) Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-учасницям про розвиток форм участі громадян і пацієнтів у процесі ухвалення рішень, що впливають на медичне обслуговування;
 - 4) Конвенція Ради Європи про права людини і біомедицину;
 - 5) Конвенція ООН про права інвалідів.
- 2. Під яким номером неправильно зазначено право, закріплене в Європейській хартії прав пацієнтів (2002)?**
 - 1) **право на профілактичні заходи;**
 - 2) право на приватність і конфіденційність;
 - 3) право на реабілітацію;
 - 4) право на інформацію;

5) право на доступність.

3. Під яким номером правильно зазначено міжнародний стандарт, який закріплює право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я?

- 1) Європейська соціальна хартія;
- 2) Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права;
- 3) Конвенція ООН про права інвалідів;
- 4) Конвенція Ради Європи про права людини і біомедицину;
- 5) Міжнародний пакт про громадянські і політичні права.

4. Під яким номером правильно зазначено обов'язок лікаря щодо хворих, передбачений Міжнародним кодексом медичної етики (1949)?

- 1) лікар повинен поважати гідність пацієнта;
- 2) лікар завжди повинен пам'ятати про зобов'язання зберігати людське життя;
- 3) лікар повинен підвищувати власний рівень знань і кваліфікацію;
- 4) лікар завжди повинен виконувати поради пацієнта щодо його лікування;
- 5) лікар повинен інформувати членів сім'ї пацієнта про несприятливий прогноз розвитку захворювання пацієнта за будь-яких обставин.

5. Під яким номером правильно зазначено право пацієнта, передбачене Лісабонською декларацією стосовно прав пацієнта (1981)?

- 1) пацієнт має право вільно обирати свого лікаря;
- 2) пацієнт має право на повагу до його часу;
- 3) пацієнт має право на інновації;
- 4) пацієнт має право на медичну таємницю про стан його здоров'я;
- 5) пацієнт має право на індивідуальний підхід до лікування.

6. Встановіть відповідність:

Міжнародний акт	Механізм контролю
А. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права	1. Комітет з прав дитини
Б. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права	2. Міжнародна організація праці
В. Конвенція про права дитини	3. Комітет з прав людини
Г. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод	4. Європейський суд з прав людини
Д. Європейська соціальна хартія	5. Комітет міністрів Ради Європи
	6. Європейський комітет із соціальних прав
	7. Комітет з економічних, соціальних і культурних прав
А –	
Б –	
В –	
Г –	
Д –	

7. Під яким номером правильно наведено критерій реалізації права на охорону здоров'я, згідно з Загальним коментарем № 14 Комітету з економічних, соціальних і культурних прав?

- 1) наявність закладів охорони здоров'я, товарів і послуг у галузі охорони здоров'я;

- 2) доступність закладів охорони здоров'я, товарів і послуг у галузі охорони здоров'я;
- 3) прийнятність закладів охорони здоров'я, товарів і послуг у галузі охорони здоров'я;
- 4) якість закладів охорони здоров'я, товарів і послуг у галузі охорони здоров'я;
- 5) усі відповіді правильні.

8. Під яким номером правильно зазначено право медичного працівника?

- 1) дотримуватися вимог професійної етики та деонтології;
- 2) на відмову від подальшого ведення пацієнта;
- 3) підвищувати власний рівень професійних знань і майстерності;
- 4) надавати консультативну допомогу своїм колегам та іншим працівникам охорони здоров'я;
- 5) поширювати наукові та медичні знання серед населення, пропагувати, у тому числі власним прикладом, здоровий спосіб життя.

9. У відповіді під яким номером правильно зазначено умови проведення процедури трансплантації органів, передбачених Декларацією стосовно трансплантації людських органів (1987)?

- 1) тільки лікарем, який опанував спеціальні медичні знання і технічні прийоми шляхом спеціального тренінгу, навчання і практики;
- 2) лікарем з відповідною кваліфікацією;
- 3) у медичних закладах, де є належне хірургічне обладнання;
- 4) лікарем, який опанував спеціальні медичні знання і технічні прийоми шляхом спеціального навчання;
- 5) у лікарнях, в яких є відповідне обладнання для донації.

10. У відповіді під яким номером правильно вказано підставу, за якої лікар має право відмовитись від надання медичної допомоги пацієнту?

- 1) у разі відсутності медикаментів;
- 2) у разі настання нещасного випадку;
- 3) якщо пацієнт не виконує медичних приписів;
- 4) якщо не здійснено оплати за надання медичних послуг;
- 5) у разі якщо родичі повнолітнього пацієнта наполягають на заміні лікуючого лікаря.

Задачі та завдання

1. Ознайомтесь із рішенням Європейського суду з прав людини у справі «Мехмет Шентюрк та Бекір Шентюрк проти Турецької Республіки» від 09.07.2013 р. і дайте відповіді на поставлені запитання

(<http://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%5B%22Senturk%22%5D%2C%22documentcollectionid%22%3A%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22%3A%5B%22001-118722%22%5D%7D>).

1.1. Заповніть таблицю, вказавши, хто ці особи

А. Я.	
Дж. Е.	

Др. Ф. В.	
Менекше Шентюрк	
Др. С. А. А.	
Др. О. С.	
Мехмет Шентюрк	

1.2. Розташуйте наведені заклади охорони здоров'я у послідовності звернення до них Менекше Шентюрк.

1. Навчально-наукова лікарня ім. Ататюрка.
2. Лікарня гінекології та акушерства м. Ізмір.
3. Державна лікарня м. Буджа.
4. Державна лікарня м. Ізмір.
5. Лікарня медичного факультету Егейського університету.

1.3. Дайте відповіді на запитання.

- ✓ На якому місяці (тижні) вагітності була Менекше Шентюрк?
- ✓ Хто супроводжував Мехмета Шентюрка, коли він їхав з Менекше Шентюрк у лікарню Егейського університету?
- ✓ На думку Європейського суду з прав людини, Менекше Шентюрк стала жертвою _____ і цей висновок є достатнім для суду, щоб констатувати, що _____.

✓ Чому Європейський суд з прав людини не розглядав скаргу заявників щодо порушення права на життя ще ненародженої дитини Менекше Шентюрк?

✓ Які права пацієнта Менекше Шентюрк, окрім права на життя, були порушені в цьому випадку?

✓ Що, на Вашу думку, можна було б зробити, аби запобігти смерті Менекше Шентюрк в аспекті організації надання медичної допомоги?

✓ Чи правомірно вимагати оплати за лікування у разі надання невідкладної медичної допомоги? Що робити, якщо це приватна клініка?

2. Розв'яжіть ситуативні задачі.

2.1. Ваш пацієнт, якому 36 років, щойно отримав результати тесту на ВІЛ, який виявився позитивним. Пацієнт просить Вас не повідомляти його дружину про результати обстеження і повідомив Вас про те, що він сам також поки що не готовий повідомити про це свою дружину.

Завдання: 1) проаналізуйте ситуацію і вкажіть, якими повинні бути Ваші дії з правової точки зору (з посиланням на законодавство країни Вашого походження); 2) яким є обсяг відомостей, про які повинен повідомити лікар пацієнта?

2.2. Під час операції на серці пацієнтові похилого віку постала необхідність виконати серцево-легеневу реанімацію і прямий масаж серця. Студент-медик зафільтмував реанімаційні заходи на свій мобільний телефон і розмістив відео на своїй сторінці в соціальній мережі Facebook, вказавши назву лікарні та додавши підпис-запитання: «Вгадайте, що сьогодні сталося на роботі?». Один із користувачів Facebook повідомив про цей випадок керівництво лікарні.

Запитання: 1) чи правомірними з точки зору норм медичного права є дії студента-медика? 2) проаналізуйте рішення Європейського суду з прав людини у справі «Коновалова проти РФ» від 16.02.2015 р. і з'ясуйте, якою є позиція Суду щодо участі студентів-медиків у наданні медичної допомоги пацієнтам, зокрема під час оперативних втручань; 3) чи є підстави твердити про порушення правил етики і деонтології за наведених обставин?

Methodological development of the plan of practical class for foreign students, who study the academic discipline «Medical jurisprudence»

KLAPATYI DMYTRO YOSYFOVYCH

teaching assistant of the Department of medical law of the Faculty of post graduate education, Danylo Halytskyi Lviv National Medical University, president of the Lviv Regional Charity Fund «Medicine and Law», attorney

LEGAL STATUS OF MEDICAL LEGAL RELATIONS SUBJECTS

As a result of a practical class a student:

should know: the notion and categorical apparatus on the topic of the practical class, peculiarities of the legal status of medical legal relations subjects, main rights and duties of patients and medical professionals, provisions of the key international and regional standards, in which the rights and responsibilities of patients and medical professionals are fixed.

be able to: to work with the laws of his or her country, international and regional standards, which foresee main rights and responsibilities of patients and medical providers individually, identify potential cases of human rights in patient care violations.

Plan of the practical class*

1. Legal regulation of the patient's rights: international and regional standards, national acts.
2. Patient's rights in certain directions of medical activity.
3. Legal regulation of patient's duties in Ukraine.
4. Legal regulation of professional rights and responsibilities of medical professionals.
5. Legal status of a treating physician under national laws.
6. Legal status of legal representatives and other medical legal relations subjects.
7. Professional ethics and deontology in the course of carrying out medical practice.

* Plan of the practical class was developed in accordance with the Sample educational program of the academic discipline for preparing specialists of the educational and qualification level «Specialist» for the students of the higher educational institutions of the MOH of Ukraine «Medical jurisprudence» adopted by the Ministry of Health of Ukraine 24.02.2015 (file:///C:/Users/Admin/Downloads/Programa_med-pravo_%20medfak_2015%20(2).pdf). The plan of the practical class was developed in two languages, which will facilitate when working with foreign medical students and Ukrainian speaking groups.

Questions and tasks for self-control

1. List the conditions, which are necessary to become a status.
2. Which rights have family members of the patient, who died, in the context of receiving medical information?
3. Analyze the essence of the patient's right, who is on in-patient treatment in the health care facility, to be allowed access of other medical professionals.
4. Give the definition of the term «Medical professional».
5. Name the responsibilities of the patient according to laws of Ukraine and the laws of your country.
6. Name the rights of medical professionals in the course of medical care provision according to the laws of Ukraine and laws of your country.
7. Which requirements should a person, who intends to conduct medical or pharmaceutical activity should meet, according to the laws of your country?
8. Which legislative restrictions do the laws of your country foresee for medical and pharmaceutical professionals in the course of carrying out professional activity?
9. Characterize the essence of the concept of medical neutrality.
10. Define the content of the notion «medical secret». In which cases medical professional can disclose information, which is a medical secret without patient's consent according to the laws of your country.

Tests

1. Under which number the incorrect name of the regional standard, devoted to legal regulation of patient's rights is provided?

- 1) Protection of the human rights and dignity of the terminally ill and the dying;
- 2) European social charter;
- 3) Recommendation of the Committee of Ministers to member states on the development of structures for citizen and patient participation in the decision-making process affecting health care;
- 4) Convention of the Council of Europe on Human Rights and Biomedicine;
- 5) UN convention on the rights of persons with disabilities.

2. Under which number the incorrect name of the right, which is foreseen by the European charter of patients' rights 2002, is provided?

- 1) right to preventive measures;
- 2) right to privacy and confidentiality;
- 3) right to rehabilitation;
- 4) right to information;
- 5) right of access.

3. Under which number the correct name of the international standard, which foresees the right of every person to the highest attainable standard of physical and mental health, is provided?

- 1) European social charter;
- 2) International covenant on economic, social and cultural rights;
- 3) UN conventional on the rights of persons with disabilities;
- 4) Convention of the Council of Europe on human rights and biomedicine;
- 5) International covenant on civil and political rights.

4. Under which number the correct obligation a physician to patients as it is foreseen by the International code of medical ethics (1949), is provided?

- 1) physician shall respect patient's dignity;
- 2) physician shall always bear in mind the obligation to respect human life;
- 3) physician shall always increase his level of knowledge and qualification;
- 4) physician shall always fulfill recommendations of a patient concerning his treatment;
- 5) physician shall the patient's family members about the unfavorable prognosis of the disease under any circumstances.

5. Under which number the correct name of the patient's right as it is foreseen by the Declaration of Lisbon on the rights of the patient (1981), is provided?

- 1) the patient has the right to choose freely his/her physician;
- 2) the patient has the right that his time be respected;
- 3) the patient has the right to innovations;
- 4) the patient has the right to secret of his state of health;
- 5) the patient has the right to personalized approach to his treatment.

6. Establish the correlation:

International act	Mechanism of control
A. International covenant on civil and political rights;	1. Committee on the Rights of a Child.
B. Convention on the rights of a child;	2. International Labour Organization.
C. International covenant on economic, social and cultural rights;	3. Committee on Human Rights.
D. Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms;	4. European Court of Human Rights.
E. European social charter	5. Committee of Ministers of the Council of Europe.
A. –	6. European Committee of Social Rights.
B. –	7. Committee on Economic, Social and Cultural Rights.
C. –	
D. –	
E. –	

7. Under which number the correct name of the criteria of realization of the right to health according to the General comment No. 14 of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights, is provided?

- 1) availability of health-care facilities, goods and services in the sphere of health care;
- 2) accessibility of health-care facilities, goods and services in the sphere of health care;
- 3) acceptability of health-care facilities, goods and services in the sphere of health care;
- 4) quality of health-care facilities, goods and services in the sphere of health care;
- 5) all answers are correct.

8. Under which number the correct name of the right of medical professional is provided?

- 1) follow the rules of ethics and deontology;
- 2) refuse further management of a patient;
- 3) increase one’s own level of professional knowledge and skills;
- 4) provide consultation aid to colleagues and other professionals of the health care sphere;
- 5) disseminate scientific and medical knowledge among the citizens, promote a healthy lifestyle including by showing one’s own example.

9. Under which number the correct conditions of carrying out an organ transplantation procedure as it is foreseen by the World Medical Association, Declaration on Human Organ Transplantation (1987)?

- 1) by physicians who possess special medical knowledge and technical competence developed through special training, study and practice;
- 2) by a physician, who as a proper qualification;
- 3) in the health care facilities, which possess proper surgical equipment;
- 4) by physicians who possess special medical knowledge and technical competence developed through special training;
- 5) in the health care facilities, which possess proper medical equipment for donation.

10. Under which number a correct ground, under which a doctor can refuse further management of a patient, is provided?

- 1) in case the necessary medical drugs are missing;
- 2) in case of a bad accident;
- 3) if the patient does not follow the prescriptions;
- 4) if medical services were unpaid;
- 5) in case relatives of a full aged patient insist on the treating physician to be changed.

Tasks and cases

1. Get familiar with the judgment of the European Court of Human Rights in the case of «Mehmet Senturk and Bekir Senturk v. Turkey» ([http://hudoc.echr.coe.int/eng#{{fulltext:}\[«Senturk»\],»documentcollectionid2»: \[«GRAND CHAMBER»,»CHAMBER»\],»itemid»: \[«001-118722»\] }](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{{fulltext:}[«Senturk»],»documentcollectionid2»: [«GRAND CHAMBER»,»CHAMBER»],»itemid»: [«001-118722»] })) of 09 July 2013 and answer the following questions:

1.1. Fill in the table, by identifying, who these persons are

A. Y.	
G. E.	
Dr. F. B.	
Menekşe Şentürk	

Dr. S. A. A.	
Dr. Ö. Ç.	
Mehmet Şentürk	

1.2. Place these health care facilities in consecutive order as Menekşe Şentürk was taken to these institutions or was going to be taken to from the very beginning.

- 1) Atatürk Research and Teaching Hospital.
- 2) İzmir (Konak) Gynaecology and Obstetrics Hospital.
- 3) Karşıyaka Public Hospital.
- 4) İzmir Public Hospital.
- 5) Ege University Medical Faculty Hospital.

1.3. Answer the following questions.

- ✓ In which month of pregnancy was Menekşe Şentürk?
- ✓ Who accompanied Mehmet Şentürk, when he was driving Menekşe Şentürk to the Ege University Hospital?

✓ _____
 ✓ In the opinion of the European Court Menekşe Şentürk was a victim of _____ and this finding is sufficient for the Court to conclude that _____

✓ Why the European Court did not examine the applicants' complaint as regards to violation of the right to life of the unborn baby of the Menekşe Şentürk?

✓ What patients' rights of Menekşe Şentürk except for the right to life were violated in this case? (Take use of the chapter 6 of the Practitioner Guide).

✓ What in your opinion could have been done to prevent the death of Menekşe Şentürk in terms of health care organization?

✓ Is it lawful to claim payment for treatment in case of emergency medical care is needed? What if it is private clinic?

2. Solve the situation cases.

2.1. Your 36-year-old patient has just tested positive for HIV. He asks that you not inform his wife of the results and claims he is not ready to tell her yet.

Tasks: 1) Analyze the situation and say what should be your actions from the legal point of view (with a reference to the legislation of your country)? 2) What should be the scope of the data, which a doctor can provide to the patient?

2.2. An elderly patient was undergoing cardiac surgery. At the conclusion of the operation, the patient arrested and CPR was commenced, including internal cardiac compressions. A medical student filmed the resuscitation on

her iPhone, and posted the footage on Facebook. Although the patient was not identifiable, the student tagged the name of the hospital in her status, «Guess what happened at work today?» A colleague, who was one of the student's Facebook friends, saw the footage and reported it to management.

Questions: 1) Are the actions of the medical student lawful from the medical law perspective in this situation? 2) Analyze the judgment of the European Court of Human Rights in the case of «Konovalova v. Russia» of 16 February and identify the position of the Court concerning participation of students in providing medical care, including surgeries? 3) Can we say that the rules of ethics and deontology violated in this situation?